

VERTIDOS, NON: É DE XUSTIZA

ENCOL DA REGULACION XURIDICO-INTERNACIONAL
DA CONTAMINACION MARIÑA
POR RESIDUOS RADIATIVOS.

ANTONIO MARTINEZ PUÑAL.

I.- DATOS DE BASE:

O risco de contaminación das augas do mar polo vertido de residuos - radiactivos é recente. En efecto, a utilización de enerxía nuclear non deixa de presentar grandes e variados problemas. A importancia dos residuos radiactivos, residuos sólidos ou líquidos provintes sexa da purificación do mineral de Uranio, sexa das instalacións de preparación e tratamento de combustíbeis, separación de isótopos, tratamento de combustíbeis irradiados, - sexa inclusive de vehículos a propulsión nuclear é considerabel. A solución fácil pra se desembarazar destes residuos ten sido a inmersión no mar.

Agora ben, a pregunta, como sinala DESPAX (Droit de l'Environnement, - París, 1980, páxs. 714-716), non tardaría en xurdir: ¿Encerran perigo estos vertidos de residuos nucleares?. Cando menos, xurde a seria dúbida ao ver - que os especialistas non semellan poñerse dacordo sobor dos riscos implicados por aquéles. O risco polo menos non parece despreciabel, como indica o mesmo tratamento do problema en diversos acordos internacionais.

Nunha liña favorable é inocuidade dos vertidos estaría o Goberno español, cando en decembro de 1981 sinalaba que o estudo dos efectos que poidan atribuírse ao vertido de residuos e outras substancias no mar, vense realizando dende fai anos baixo os auspicios de Organismo Internacional da Enerxía Atómica e da Axencia para Enerxía Nuclear da Organización de Cooperación e Desenvolvemento Económico (OCDE). Os resultados obtidos demostrarían -asegún o Goberno- que os vertidos atoparíanse dentro dos límites de seguridade establecidos pola Comisión Internacional de Protección Radiolóxica: (Resposta do Goberno á Diputada Mª Victoria Fernández España en relación con unha pregunta sobre os vertidos nucleares).

Asimesmo, segundo o Goberno español, os vertidos non terían producido impacto ecolóxico algún negativo que poidera ser medido cos aparatos mais -sensíbeis, nin na zona donde se efectúan nin naquela sobor da que o Estado -español exerce algún tipo de xurisdición e soberanía: (Informe presentado polo Ministro de Industria e Enerxía ante o Consello de Ministros, 27 de Agosto de 1982).

Estas posicións estarían na liña do Forum Atómico Español, dada a coñecer a traveso do seu servizo de información o 31 de outubro de 1978: "dada a dilución e dispersión dos materiais radiactivos no medio mariño, os residuos de baixa e media actividade poden descargar-se ao mar baixo condicións específicas e debidamente controlados".

Nunha liña contraria estaría o oceanógrafo norteamericano R. S. DYER, que analizou o estado dalgúns bidóns con residuos nucleares fundidos polos - Estados Unidos fai trinta anos, comunicando fai seis anos ao diario New York Times que as mostras obtidas do fondo do Pacífico arroxaban unha alta presenza de Plutonio mentras que no Atlántico o contido mais abundante era o Cesio.

En sintonía con estas declaracións o Director do Instituto de Estudos-sobor do Medio Ambiente da Universidade de California, W. J. DAVIS, pronuncia-se en contra dos vertidos no seu informe A critical Analysis of the NEA Oceanic Radioactive Disposal Program, afirmando que son máis perigosos do que se afirma, xa que nos últimos vinte anos teñen provocado concentracións de Plutonio no mar mil veces superiores ás orixinadas por probas nucleares militares.

Evidentemente, a cita bíblica Timos Dei, initium sapientiae non sería de aplicación gratuita no caso que nos ocupa: non convén esquecer que certos produtos nucleares teñen unha vida activa tan longa que no caso de que se produxeran fugas, o seu efecto, sería, o cicais é, xa imprevisibel polos millóns de anos que alcanza a súa radiactividade media. Si a isto engadimos declaracións do Comité de enerxía da localidade holandesa de Schegen, denunciando o 7 de outubro de 1981 que algúns dos recipientes de formigón, donde se encerra o lixo nuclear, presentaban numerosas grietas e fisuras..., a preocupación é loxica, e valia a redundancia, preocupantes.

II. DATOS XURIDICO-INTERNACIONAIS CON ESPECIAL ATENCION O TRATADO DE LONDRES DE 1972:

Entre os tratados internacionais que se teñen ocupado da contaminación mariña, temos o Tratado de Oslo de 1972 sobor da prevención da contaminación mariña provocada por vertidos dende buques e aeronaves. O ámbito espacial deste tratado corresponde á área do Atlántico Nordeste. Nel contéñense uns Anexos con listas de produtos prohibidos. Pero non se inclúen as substancias radioactivas nin os hidrocarburos. España, Portugal e Dinamarca, entre outros, mostráron-se, nas reunións preparatorias, favorábeis á prohibición destes vertidos.

Si se ocupou do tema dos vertidos nucleares o Convenio de Londres de 29 de decembro de 1972 sobor da prevención da contaminación do mar por vertimento de desfeitos e outras materias. No art. 4, apdo. I, pfo. a) deste tratado -en cuio marco se regulan os vertidos levados a cabo fronte das costas galegas- prohibese o vertido dos residuos enumerados no Anexo I do tratado (lista negra), requeríndose segundo o pfo. b) do mesmo artigo e apartado, un permiso especial pro vertimento de residuos ou outras materias enumeradas no Anexo II do tratado (lista gris); permiso que debe ser concedido pola autoridade ou autoridades competentes de unha parte contratante do tratado respecto ás materias destinaídas a ser vertidas que a) se carguen no seu territorio b) se carguen nun buque ou aeronave rexistado ou abandeirado no seu territorio, cando a carga teña lugar no territorio dun Estado que non sexa parte do tratado, (art. 6, apdo. 2).

No Anexo I (lista negra con prohibición absoluta) contéplan-se no seu apdo. 6 os residuos ou outras materias de outro nivel radioactivo que, por razóns de saúde pública, biolóxica ou de outro tipo, teñan sido definidos polo Organismo Internacional de Enerxía Atómica como inapropiados para ser vertidos no mar. De outro nivel radioactivo foron algúns dos produtos vertidos por Inglaterra, asegún recoñeceron as súas propias autoridades.

Os desfeitos ou outras materias radioactivas non definidos como inapropiados e non contidos no Anexo I, atoparían-se recollidos no Anexo II como desfeitos radioactivos ou outras materias radioactivas cuio vertimento pode ser levado a cabo mediante permiso especial (Anexo II, apdo. D). Serían éstos os residuos de medio e baixo nivel radioactivo.

Segundo o art. 8 "pra facilitar o logro dos obxectivos do presente Convenio, as partes contratantes que teñan intereses comúns que protexer no medio mariño dunha zona determinada esforzarán-se en concertar acordos no plano rexional, para prevención da contaminación, especialmente por vertimento, tendo en conta os aspectos característicos da rexión i en conformidade co presente Convenio". En relación con este artigo, na Axencia pra Enerxía Nuclear da OCDE estableceuse un Mecanismo Multilateral de Consulta e Vixilancia para Inmersión de Residuos Radioactivos no mar por decisión do Consello da OCDE de 22 de

Xuño de 1977. Este mecanismo comprende as fases de notificación, de consulta, de control e de post-inmersión.

Igualmente hai que destacar en materia de contaminación mariña o Convenio de Helisinki de 1974 sobor da protección do medio mariño no Mar Báltico, en cuio artigo 9 dispónse que as partes contratantes prohibirán todo vertimento no Mar Báltico, con excepción de escombros dos dragados.

Sinalaremos asimesmo o Convenio de Barcelona de 1976 pra protección do Mar Mediterráneo. No seu Anexo I prohibe-se o vertido de residuos ou outras materias de alto, medio ou baixo nivel radiactivo.

Este último convenio podería ser o exemplo a seguir polo tratado de -- Londres. Para elo sería oportuno ir á modificación do tratado mediante a aprobación da enmenda pertinente previa presentación por un país membro como poidera ser o caso de España. Dita enmenda que consistiría en incluír no Anexo I (lista negra, xunto cos residuos ou outras materias de outro nivel radiactivo a prohibición asimesmo de vertidos de medio ou baixo nivel radiactivo debería ser aprobada segundo ao art. 15, apdo. 1 pfo. a) polos dous tercios dos presentes na reunión consultiva dos Estados contratantes, a cal está prevista para Febreiro do ano en curso.

Ca aprobación da enmenda o tratado tería o seguinte texto ao respecto:

"Art. 4º I. Conforme ás disposicións do presente Convenio, as partes - contratantes prohibirán o vertimento de calesqueira residuos ou outras materias en calquer forma ou condición...

a) Prohíbese o vertimento dos desfeitos ou outras materias enumerados no Anexo I.

...

ANEXO I

...

6. Desfeitos ou outras materias de outro, medio ou baixo nivel radiactivo".

Non deixaremos de sinalar, en relación ca materia que nos ocupa, cómo o 16 de setembro de 1971 o delegado da URSS, Sr. BOGOLUBOV, ao recapitular na labora de IV Conferencia sobre a utilización da enerxía Atómica con fins pacíficos, advertía: "A eliminación segura de desperdicios radiactivos tense conseguido mediante métodos xa desenrolados ou en uso. Nembargantes, parece incorrecto botar os desperdicios ós mares e océanos, en vista da posíbel contaminación da atmósfera" (ONU, Crónica Mensual, Outubro, 1971, pág. 91).

Asimesmo constitúen cita obrigada en materia de prevención da contaminación mariña os principios 6 e 7 da Declaración aprobada en Estocolmo pola Conferencia das Nacións Unidas sobor do Medio Humán, feita o 16 de xuño de 1972:

"6. Debe poñerse fin á descarga de sustancias tóxicas ou de outras materias e á liberación de calor, en cantidades ou concentracións tais que o medio non poida neutralizalas, para que non causen danos graves ou irreparábeis aos ecosistemas. Debe apoiar-se a xusta loita de todos os países contra a contaminación.

7. Os Estados deberán tomar todas as medidas posíbeis para impedir a contaminación dos mares por sustancias que poidan poñer en perigo a saúde do home, danar a vida mariña, menoscabar as posibilidades de esparcemento ou entorpecer outras utilizacións lexítimas do mar".

Lembraremos igualmente o art. 117 da Convención sobor Dereito do Mar (Deber dos Estados de tomar medidas para conservación dos recursos vivos de alta mar en relación cos seus nacionais); a Parte XII (Protección e preserva-

ción do medio mariño), en particular o art. 210 (Contaminación por vertimento) claramente insuficiente ante o problema que nos ocupa; art. 145 (Protección do medio mariño que entre outros dispón que na Zona Internacional de fondos mariños a Autoridade "establecerá as normas, regulamentos e procedementos apropiados para, entre outras cousas:

a) Prevenir, reducir e controlar a contaminación do medio mariño e outros riscos para éste, incluídas as costas, e a perturbación do equilibrio ecolóxico do medio mariño, prestando especial atención á necesidade de protección contra as consecuencias nocivas da actividade tais como a perforación - o dragado, a excavación, a evacuación de residuos, a construción e o funcionamento ou mantemento de instalacións, tuberías e outros dispositivos relacionados con tais actividades".

Finalmente, advertimos cómo a Comisión de Dereito Internacional no art. 19 do seu Proxeito provisional de artigos sobor da responsabilidade dos Estados, califica a contaminación masiva dos mares como crimen internacional.

III. OUTROS DATOS CON RELEVANCIA XURIDICA DE ESPECIAL ATENCION PROS INTERESES GALEGOS:

O 30 de Setembro de 1981 o Grupo Parlamentario Socialista presenta no Congreso dos Deputados unha proposición non de Lei solicitando do Goberno que no prazo máis breve posíbel, tomase as medidas oportunas para que os vertidos radiactivos non se realizaran fronte das costas galegas e se regulase, por medio de un convenio cos países de donde proveñen tais residuos, a protección dos espazos marítimos situados fronte das costas galegas.

Perante os meses de xullo e agosto do ano pasado numerosos Axuntamentos, Cofradías de Pescadores, Sindicatos, Partidos Políticos e diferentes grupos sociais pronunciaron-se en contra dos vertidos radiactivos. Previamente, o Parlamento Galego aprobara por unanimidade unha Proposición non de Lei oponéndose aos vertidos e instando a tomar as medidas conducentes á prohibición dos vertidos.

O 1 de setembro a Xunta de Galiza acordou facer unha protesta contra dos vertidos realizados a 380 millas das costas galegas e solicitar a presenza dun representante seu no seo da delegación española na próxima reunión da Organización do tratado de Londres, a celebrar en febreiro de 1983.

O tres de setembro de 1981 a Conferencia Europea das Rexións aprobou a seguinte resolución a instancia do Director Xeral de Turismo da Xunta de Galicia:

"A sexta Conferencia Europea das Rexións ve con preocupación as accións dos navíos con pabellón holandés para baixar ao mar residuos radiactivos a - 350 millas das costas galegas.

Esta Conferencia solicita a intervención dos organismos internacionais para poñer fin a sellantes accións e xunque a súa protesta á de España e de Galicia".

O 8 de Setembro do ano pasado o Embaixador de España en Bruselas pediu que se interrompíra toda operación de vertidos de residuos nucleares na fosa atlántica ao longo das costas galegas, nunha entrevista co Ministerio de Relacións Exteriores de Bélxica.

O 23 de Setembro, o Ministerio de Asuntos Exteriores español confirmou a súa intención de tratar de conseguir que o tratado de Londres prohibira - todo tipo de vertidos de residuos radiactivos. Días antes o Parlamento Europeo tomara o acordo de pedir aos gobernos da Gran Bretaña, Bélxica e Países Baixos que deixasen de efectuar vertidos na fosa atlántica. O mesmo día o Ministerio de Sanidade e Ambiente holandés anunciou a decisión de deter o vertido de lixos radiactivos.